

voor anker in de straat tusschen den Java-wal en Meeuwen-Eilanden in het Zuidoostelijk gedeelte van Straat-Soenda. Er woei een felle Oostenwind, die met kracht door want en tenten gierde en het helder blauwe water tot witgekuifde golfjes opjoeg. Die streek nu is rijk aan wespen, inzonderheid aan groote, bruinroode *Vespa*-soorten, die men er in groote kolonies in de boomen ziet hangen en van deze dieren had nu een geregeld verkeer plaats, recht tegen den wind in, van het eiland naar den vasten wal, over de vijf tot zeshonderd meter breede straat.

Er was daarbij geen sprake van verdwaalde exemplaren; men kreeg geheel den indruk van een opzettelijk, volkomen doelbewust oversteken der zee. In een rechte lijn en met stoere vlucht passeerden zij het schip. Het doel liet zich daarbij wel raden: op den Java-wal, stonden in het bosch talrijke *Boengoers* (*Lagerstroemia speciosa*) in vollen bloei, die aldaar een schitterenden aanblik opleverden en ongetwijfeld ook de aandacht hadden getrokken van de Wespen van het eiland.

Zij waren echter niet de éénige insecten, die dezen tocht ondernamen; want tot mijn groote verbazing deden een aantal kapellen hetzelfde en voor deze leek mij de onderneming heel wat gevaarvoller. Immers, hun algemeene lichaamskracht is zooveel geringer, daarentegen het vleugeloppervlak zooveel grooter, de vleugelslag zooveel langzamer.

Maar toch, hoewel ik er minstens een 25-tal zag passeeren, meestal Pieriden en enkele Danaïden, er geraakte geen enkele in zee. Soms een tiental meters hoog, soms vlak boven de oppervlakte van het water, worstelden ze om vooruit te komen. Zelden woeien ze een eindweegs terug, maar dikwijls werden ze door den wind omlaag gedrukt en vreesde men, ze met het water in aanraking te zien komen. Ik heb ze alle met den kijker zoover mogelijk gevolgd en ben overtuigd, dat ze ongedeerd den wal hebben bereikt.

Welke gevolgtrekking mogen wij hieruit maken? Ongetwijfeld deze, dat niet alleen voor teere en zwakke insecten het gevaar van passief door den wind te worden medegevoerd veel geringer is, dan men gewoonlijk aanneemt, maar dat het zelfs in sommige gevallen opzettelijk en met goed gevolg wordt getrotseerd, wanneer dat in de kraam der dieren te pas komt. De eerlijkheid gebiedt mij aan het bovenstaande toe te voegen, dat ook ik voor de bedoelde kapellen het oversteken van de straat onder zulke ongunstige omstandigheden a priori voor beslist onmogelijk zou hebben gehouden.

T. C. K.

Buitenzorg, 24 October 1913.

BOEKBEOORDEELING.

De Tropische Natuur in schetsen en kleuren door A. H. BLAAUW uitgave van het Koloniaal Instituut, Amsterdam.

Het is goed gezien van het Koloniaal Instituut dit boek uit te geven. Want het is in alle opzichten aanbevelenswaardig, het is een boek dat verdient in handen te komen van iedereen, die in den plantengroei van Nederlandsch-Indië belangstelt. Het is geen dor leerboek, doch een vlot en onderhoudend geschreven, voor elk ontwikkeld leek geschikt, rijk geïllustreerd werkje, waarin de schrijver vertelt van het vele, dat hij op zijn reizen door *Java* en *Sumatra* zag. Hij begint met het een en ander te vertellen over kleurenphotographie in de tropen, een onderwerp waarvan ik geen verstand heb en waarover ik dus geen oordeel vellen kan. Een groot aantal gekleurde reproducties, waarvan sommige

zeer goed, de meeste tamelijk wel geslaagd, getuigen van zijn kunst. Daarna wordt de bergtuin van *Tjibodas* met de bosschen van den *Pangerango* beschreven, de voornaamste karaktertrekken van de boschgordels worden door den auteur onder woorden gebracht, waarbij hij aan de verdiensten van JUNGHUHN alle recht laat wedervaren. De bergflora van Oost-Java wordt besproken in het hoofdstuk dat over het *Tengger*-gebergte handelt, de vloedbosschen komen in behandeling waar de schrijver het over *Noesa Kembangan* heeft. De laatste schets van het boek is aan Midden-Sumatra gewijd.

Een standaardwerk wil het boek niet zijn, de bedoeling van den schrijver is geweest elk natuurliefhebber in staat te stellen zich een denkbeeld te vormen van het vele schoons en merkwaardigs, dat in onze koloniën valt waar te nemen. Daarin is hij ten volle geslaagd, van het begin tot het einde weet hij zijn lezers te boeien, ik heb het boek met onverdeeld genoegen gelezen.

Een enkel verkeerd onderschrift, een paar kleine misstellingen, een paar foutieve determinaties zullen ongetwijfeld worden verbeterd in een tweeden druk, dien ik het boek van harte toewensch.

B.

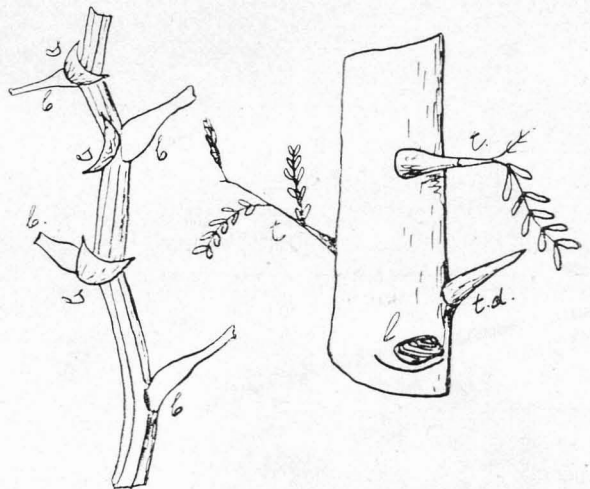
KLEINE MEDEDEELINGEN.

NOG IETS OVER CASSIA JAVANICA.

Toen ik in afl. 9 bovengenoemde plant in bespreking nam, was me een eigenaardigheid niet bekend, die ik eerst kortelings geleden opmerkte. Tot nog toe had ik altijd oude exemplaren van deze *Cassia* gezien tot me deze week gevraagd werd of een boompje van een paar meter hoog, dat nog niet bloeide, ook een *Cassia javanica* kon zijn. Mijn eerste indruk was: neen, want dit boompje droeg aan den stam zware doorns en die kende ik van den rooden trommelstokboom niet. Toen ik echter de bladeren en de steunblaadjes ging vergelijken, wezen vooral deze halvemaaenvormige, zeer kenmerkende, organen duidelijk uit, dat het jonge boompje werkelijk een *Cassia javanica* was.

Derhalve de trommelstokboom had doorns en wel takdoorns, wier geschiedenis zeer mooi was na te gaan, want in allerlei stadia vonden we ze daar aan den stam. Dunne nog jonge groene takjes, die van onder reeds een weinig in de dikte waren toegenomen (zie *t.* links op de tekening), vervolgens eenige, die van onder reeds verhout waren en de bladeren verloren

(*t.* rechts) en dan de puntige rest van den tak als doorn over (*t.d.*). Toen we ze eenmaal goed hadden waargenomen bij den jongen boom, zochten we ook een ouden af. Daar waren aan den stam slechts litteekens (*l.*) te vinden, waaraan zeer duidelijk te zien was, hoe groot

Cassia javanica.

s. = steunblad.

t.d. = takdoorn.

b. = bladgewricht.

l. = litteeken.

t. = takje.